

UNA CALDĂ, ALTA RECE ȘI... TOATE EXTRAORDINARE!

Nici nu știu cui să mulțumesc cel mai mult: celui ce-a scris cartea *Cu orice risc am să spun adevărul**, celor care au editat-o sau celui care mi-a oferit-o s-o citească?!

Dar să le luăm pe rând. Cel care a scris cartea se numește Ovidiu Creangă, așa cum remarcă în prefață Paul Goma: „Un alt Creangă: Ovidiu”, adică altul decât sau altul după Ion Creangă, însă concomitent și Ovidiu. Vă dați seama că magistrul Paul Goma nu scrie chiar oricui cuvânt-înainte... Aici, însă, e un caz aparte: doar autorul nostru e și Creangă, e și Ovidiu! Iar abreviat, numele Domniei sale are alte conotații grozave: a) CO, adică „companie”, fie în sensul de „socie-

tate bună”, fie cu înțelesul de „întreprindere capitalistă prosperă”; b) OK, și aici comentariile sunt de prisos, căci toată lumea știe ce înseamnă acest americanism!

Mai departe: a tipărit cartea editura „Museum”, fondată și diriguată de scriitorul-istoric Iurie Colesnic. În fine, cel care mi-a împrumutat noua lucrare este colegul de breaslă Vlad Pohlă. Tururor le mulțumesc din suflet, le sunt recunoscător pentru că au făcut, fiecare în felul său, ca această scriere ieșită din comun să străbată o cale atât de lungă: din Canada pînă într-un cartier mărginaș al Chișinăului, unde s-a întîmplat să locuiesc și eu. Totuși, întîi și întîi vreau să spun har Domnului că această minunată scriere a văzut lumina tiparului și, într-un fel sau altul, își află un loc spre inima cititorului.

Autorul, Ovidiu Creangă, s-a născut pe 14 februarie 1921, în satul Vărzărești, plasa Nisporeni, jud. Lăpușna, din părinți originari din *Vechiul Regat*. A fost copil, elev, licean, flăcău în România Mare. Apoi a trăit în vremuri tulburi pentru Țară: refugiul din calea „eliberatorilor” de la Răsărit, mizeria războiului, foametea, vinătoarea de basarabeni și nord-bucovineni, refugații la sinul Patriei-mame. Mai trîrziu a trăit sub regimul comunist, dictatorial, adus în România cu tancurile aceluiași „eliberatori”. Dar nu a dus-o rău sub comuniști: fiind, se vede, un om tare cumsecade și un excelent specialist, a deținut funcții înalte și foarte bine plătite, a cutreierat lumea mergînd în delegații, nu ducea lipsă aproape că de nimic. *Aproape*, deoarece nu avea

libertate și nu putea spune adevărul. De aceea pînă la urmă a lăsat toate avantajele și plăcerile, în 1982 alegînd libertatea, adică refugiul, evadarea în Canada. O. Creangă și-a găsit rostul și acolo, peste Ocean, demonstrînd cită dreptate e în zicala românească „Omul sfințește locul”. Cum am putut să-mi dau seama, tot ce face – face bine. Inclusiv cînd scrie, și doar nu e la prima carte.

În noul său volum, *Cu orice risc am să spun adevărul*, O. Creangă ne oferă un tablou veridic și palpitant al vieții sale și nu numai, cu scene dramatice și hazlii, stropite cu lacrimi nevăzute și colorate de o lumină caldă. Cartea e plină de ghidușii, pozne copilărești și isprăvi tinerești ce te fac cînd să meditezi matur, cînd să pufnești într-un rîs cum n-avuși parte vreodată. Dincolo de astea, prozatorul ne oferă parcă pe neobservate, dar foarte convingător, un pahar preaplin de informații utile din istorie, economie, politică, geografie, cultură, știință, religie, pedagogie etc., care, luate împreună, poartă un subliniat caracter instructiv-educativ.

Ovidiu Creangă posedă un stil ce te absoarbe la lectura cărții. Oferindu-ne ba una caldă, ba una rece, nu te lasă pînă nu ajungi cu cititul la ultima pagină. Deși *Cu orice risc am să spun adevărul* este, în mare măsură, un document, o narațiune bazată pe fapte veridice, pe amintiri, scrierea constituie în același timp o operă artistică de o valoare incontestabilă. Citind-o, îndrăgești deopotrivă și cartea, și pe autorul ei. Probabil de aceea că este o carte-sposedanie, o carte a sincerității despre viață și despre oameni, pentru viață și pentru oameni.

Titlurile unor nulele vorbesc de la sine: „Elev la Liceul „Hasdeu” din Chișinău”, „Aspecte din Basarabia românească”, „Am fost la furat cireșe”, „Ura! Au ple-

cat rușii!!!”, „Cum am scăpat de Siberia?”, „Prima mea experiență sexuală”, „Stalin și poporul rus în Canada ne-a adus”, „Am refuzat Premiul de Stat”, „Cu orice risc am să spun adevărul”...

Ovidiu Creangă are un talent de invidiat în crearea portretelor, pe care le face măiestrit, uneori cu ajutorul a cîtorva creionări. Bunăoară: „Am ajuns la chermeză, unde ne-a primit cu mult fast tipul care-l invitase pe Marcel și care, pare-mi-se, era primarul Abrudului. Un tip rotofei, cu un polobocel plin cu varză murată. Masa era deja aranjată și la o masă stătea cucoana lui, care arăta și ca un butoiăș cu castraveciori. I-am lins respectuos cazmaua, o labă grăsuță cu degete scurte și unghii pătrate. Apoi ne-a prezentat la cele două fete ale lor, cred că erau gemene, că semănau ca două picături de zeamă de varză acră...” (*La bal în Abrud*).

Evocările lui Ovidiu Creangă sunt de-a dreptul memorabile: „Odată călătoream către Iași, să mă duc la Politehnică, eram în anul patru și, la fel ca mulți alții, eram pe acoperișul vagonului. Deodată s-a auzit un răpăit de „balalaică” și cițiva din vecinii mei de călătorie au căzut străpuși de gloanțe. Rusul, ca să intimideze pe călătorii din vagon, a descărcat „balalaica” în acoperișul vagonului. Am scăpat ca prin urechile acului, citeva gloanțe au trecut pe lîngă mine. Prin sate, pe unde treceau ei, rușii, era jale. Violau femeile și fetele pe care le prindeau - de față cu tații sau cu soții, pe care-i țineau cu țeava puștii în gură. Pe foarte mulți i-au împușcat. Furau totul din gospodărie, după ce se îmbătau ca porcii, trăgeau cu arma în butoi și curgea pe jos tot vinul sau țuica, conținutul butoiului. Se mai întimpla ca după ce devastau și furau și violau, dădeau foc la case, la șura de paie etc. și plecau fericiți

mai departe" (*Dumneavoastră ați avut păduchi? dar riie?*).

Orice pasaj, întâmplare, chip, gest, întorsătură, replică etc. prezentate de prozator te copleșește prin veridicitatea zugrăvirii, „umplută” cu detalii semnificative. Ochii și mintea nu pot să nu zăbovească la tablouri zguduitoare, ca acesta: „La năvălirea barbarilor bolșevici, în iunie 1940, fiecare a fugit cum a reușit să scape de furia celor cu care conviețuiseră pînă atunci pașnic. S-au năpustit ca niște fiare în special asupra Armatei Române, ce se retrăgea în debandadă. Le aruncau soldaților cu oale de apă fierbinte, sau oale de noapte pline de conținut în cap, le tăiau epoleții, iar la unii și nasturii de la pantaloni, ca să ridă mai copios de ei. Pe ofițeri, de obicei, îi omorau. Rușii, vreau să zic ostașii ruși, nu interveneau, ci se uitau și rîdeau cu poftă. Atacau convoaiele de refugiați și le furau tot ce puteau, începînd cu bijuteriile, le răsturnau căruțele și-și băteau joc de ei. Aceștia erau, ca să nu supăr pe nimeni, voi folosi termenul de *neromâni/ alogeni*, care sub români o duseseră bine, mîncaseră o piine bună și nu li se făcuse nici o discriminare, doar din 1921 pînă în 1940 am trăit în Basarabia și știu foarte bine cum au dus-o” (*Cum am scăpat de Siberia*).

Despre comportamentul criminal al acestor *alogeni-neromâni*, atunci cînd Basarabia a fost ocupată de „tovarășii” de la Răsărit, lumea știa, dar nu prea vorbea: care de teamă, care de lehamite, care de greață. Abia după 1990 au îndrăznit unii istorici, memorialiști și jurnaliști să mai scrie, timid, pe această temă „delicată”. O. Creangă a învins aceste sentimente

puțin agreabile, dar atît de specifice moldoveanului, românului în genere. Nu ne îndeamnă la revoltă, la răfuială, însă consemnînd niște adevăruri penibile despre atitudinea altora față de noi, autorul cu siguranță ne dă de înțeles că iertăm, dar nu trebuie să și uităm. Căci cine uită, riscă să nimerescă din nou în aceeași situație, riscă să repete tragedia. În acest sens, noi ar trebui să învățăm de la alții: cei care duceau flori ocupanților sovietici, batjocorind și agresînd ostașii și ofițerii români și pe refugiații basarabeni - nu uită nimic și nu iartă pe nimeni în ceea ce-i privește, oricît de puțin.

În scrisul său Ovidiu Creangă e zeflemitor și necruțător, cînd e vorba de oameni ticăloși și de porcării omenești (a se citi, de pildă, capitolul *Gelozia, bat-o focul*). Dar e plin de omenie și duioșie în prozelă despre oameni de treabă și fapte destoinice, ca în *Povestea lui badea Pantelimon al Ilincai*. E parcă numai sarcasm atunci cînd ne-o prezintă pe *Savanta de renume mondial* (Elena Ceaușescu) și plin de haz și încălzitor de suflet, cînd înșiră fel de fel de „*bodringisme*” atît de dulci, pe care le înghiți imediat cu deosebită plăcere cînd dai de ele.

Da, în această carte, scrisă cu mult talent și cu multă simțire, ai ce căuta, însă ai și ce găsi! Să-i deie Dumnezeu lui Ovidiu Creangă sănătate și putere să mai scrie – cititori, admiratori i-a dat cu siguranță. Unul dintre aceștia sînt eu și dacă am scris puține vorbe bune despre creația dlui Ovidiu Creangă este numai pentru că am prea multe a spune. Exact ca la Creangă!...

Ionel CĂPIȚĂ

* Ovidiu Creangă. *Cu orice risc am să spun adevărul*. / Prefață Paul Goma, îngrijitor de ediție Iurie Colesnic. – Chișinău, Editura Museum, 2005 – 304 p.